

Straßburg, 1. Oktober 1547

An Christoph Fabius Gugel

Druck: Isocratis sententiae, Basel 1572, S. 690-694.

HIERONYMI VVOL-
 FII OETINGENSIS IN GNO-
 mologias Isocraticas ad CHRISTOPHO-
 RVM FABIVM IVLIVM, Norimberg-
 gensem: CHRISTOPHORI F[ILIVM], CHRI-
 STOPHORI N[EPOTEM], Diuini et Humani iuris
 consultissimorum uirorum, uirtute et
 eloquentia praestantium,
 PRAEFATIO.

Quod Isocrates apud Xenophontem dicit, Non facile ullum factum aut opus inueniri, calumnijs non obnoxium (cum enim difficile sit, quicquam sine peccato agere: non minoris esse difficultatis, tametsi praeclarè sis officio functus, morosos et iniquos iudices effugere) ipsa experientia, Christophore Fabi, comprobat. Quis enim (ut de alijs uitae generibus nihil dicam) uel mediocriter in literis uersatus, non uidet quàm uariè quamqùe malignè de lucubrationibus, et ueterum et recentium scriptorum à plerisque iudicetur? Quare futurum esse augor, ut meus hic quoque labor, quem in colligendis hisce sententijs caepi, ab alijs superuacaneus, ab alijs stultus et ineptus esse dicatur. Vtinam uerò quàm libenter et studiosè hoc opusculum confeci, et (ut opinor) nec temerè nec imperitè omnino: tam facile criminatores uitari, aequi et candidi homines reperiri possent. Sed quid alijs dicant aut sentiant, mihi praestandum non est. Ipsi uiderint, ut teterrimis morbis, inscitia et malevolentia in primis careant: et tum demum de me iudicent. Ego cum apud Isocratem legisset, eas quae Gnomae nominentur, à poetis summo studio et industria exquisitas et confectas esse, et à plerisque pro gemmis haberi animaduerterem: cogitaui, nec illum ipsum, sapientissimum uirum, in ea re fuisse negligenter. Itaque me nauaturum operam pueris non inutilem si eas ex omnib[us] eius operibus selectas, seorsim conspiciendas exhibuissem. Tametsi enim pleraeque eiusmodi sunt, ut eas insculptas animis circumferamus: non propterea tamen, earum recordationem nobis subinde renouari superuacaneum est. Aliàs, eadem ista ratione, omnes ferè omnium et libri et conciones rejicientur. Nam, quod Demosthenes de Atheniensib[us] ait, τὰ πλείω τῶν προγμάτων ἐκπεφυγέναι αὐτοὺς, τῷ μὴ βούλεσθαι τὰ δέοντα ποιεῖν, οὐ τῷ μὴ συνιέναι: id in uniuersum transferri ad omnes potest, contra officium eos facere, non tam ex inscitia et ignoratione, quàm quadam ignavia et peruersitate. Et tamen Demosthenes, ut etiam alij, propterea non destitit ciues suos docere, monere, hortari, et obiurgare: hisqùe reb[us] multum profecit: et adhuc profici, nemo est quin experiatur indies. Excitantur enim quasi dormitantes animorum noticiae, uoluntates segniores (de ingenij non omnino distortis et improbris loquor) ueluti calcarib[us] admotis impelluntur: aut temerè concitatae, magnoqùe impetu ruentes in perniciem, non aliter quàm, aut frenis injectis, aut oppositis aggeribus, retinentur et cohibentur. Haec ut exemplis declarem: Polemonem, luxu perditum adolescentem, una disputatione Xenocrates modestissimum, et uirtutis ac sapientiae studiosissimum effecit. Dionysium et Amyntam (ut in Archidamo scribit Isocrates) tria uerba haec, Honestissimam sepulturam esse imperium, à turpi et perniciose regni deserendi consilio reuocarunt. Vt autem uulgares etiam sententiolas diligenter considerari, non inutile esse intelligas: quis ignorat bonorum uirorum honesta, callidorum hominum improba esse consilia?

Sed quoties me, fortasse nec solum, nec primum, poenituerit, aliorum animos ex mea simplicitate aestimasse, saepe cum gemitu recordor. Bonos duntaxat esse imitandos, sciunt omnes: sed, in tanta multitudine pessimorum, etiam frontibus inscribi singulorum prodesset: IMITARE BONOS. Iam quae ex Philosophiae penetralibus, quae plurimae sunt, et experientiae penu proferuntur, uulgi cogitationib[us] sublimiores, à nemine utique contemni queunt. Quòd si haec tanquam ἀνθολογία moribus nihil prodesset: quae honestiora uel exercendi styli, uel disputationum argumenta pueri habere possent, quàm talium sententiarum tractatione? Sed, inquies, has in ipso Isocrate quilibet sine tua opera facilimè, et fortasse melius obseruasset. Assentior: nec aliorum industriam impedio: nec quod ipse praestiti, magnopere iacto. Dicere tamen non dubitabo, paucos esse, qui toties, et tanta diligentia Isocratem legerint. Quare et nos fortasse aliiquid uidimus, quod in tumultuaria lectione, rudiorum animaduersionem praeterisset. Nec enim γνώμας duntaxat excerptsimus: sed et νόηματα, et παραδείγματα, uel in γνωμῶν formas redegimus, uel alijs sententijs explicauimus. Quare non tantùm hoc lucri facient pueri (nam hi sunt, quib[us] inseruire uolumus) ut multa egregia dicta, uitae quotidiana, et studiosis adolescentulis accommodata, maiore compendio percurrant: sed ut pleraque Isocratis loca rectius etiam intelligent. Quib[us] haec puerilia sordent: illi interim uel auri montes arte chymica extruant: uel κύκλου τετραγωνισμὸν (si ita placet) meditentur. Aequum autem est (et quidem tantò aequius, quantò sapientia ipsi nos anteeunt) ut, quemadmodum nos illorum acumen minimè retundimus, aut hebetamus: sic nobis (ipsorum pace) hebetibus esse liceat, dum aliquando et ipsi acuamur. Sed ualeant Zoili et Momi: suoqüe more obtrectent et maledicant, quia rectè sentire, et bene loqui non didicerunt. Tu autem, mi Christophore Fabi: quem obseruantissimum mei discipulum fuisse, praedicare uerè possum: in cuius laudis societatem suo merito uenit Ioachimus Regius: lucubratiunculam hanc qualemcunque in optimam utique partem pro amore mei tuo, accipies: et, ut sedulò facis, ad imitationem clarissimorum uirorum aui patrisqüe tui contendes: meqüe illorum exemplo, in amicorum tuorum numero in posterum etiam habere non dedignaberis.

Vale, Argentorati, Calendis Octobris, Anno M. D. XLVII.